

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

(постанова п. 13/1, протокол № 10

від 30 квітня 2026 р.)

Ректор

 Анатолій МАЗАРАКІ

ПРОГРАМА

вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності
D8 ПРАВО

Київ 2026

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ заборонено

Автор:

Наталія МАЗАРАКІ, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права

Розглянуто і схвалено на засіданні групи забезпечення освітньонаукової програми третього рівня вищої освіти 08 «Право» від 15 березня 2026 р., протокол № 1.

Рецензенти: Володимир Примак, доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права

Галина Миронова, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, т.в.о. завідувача відділу міжнародного приватного права НДІ приватного права і підприємництва імені Ф.Г. Бурчака НАПрН України

ВСТУП

Програма вступного іспиту зі спеціальності для вступу до аспірантури за спеціальністю D8 Право розроблена з урахуванням вимог Стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2022 року № 643, а також Стандарту вищої освіти зі спеціальності 293 Міжнародне право для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 8 квітня 2024 року № 479.

Фахове вступне випробування за спеціальністю D8 «Право» для вступу на навчання до аспірантури Державного торговельно-економічного університету для здобуття ступеня доктора філософії передбачено Правилами прийому до ДТЕУ.

Фахове вступне випробування за спеціальністю D8 «Право» має на меті з'ясування рівня професійних компетентностей, теоретичних знань, аналітичних умінь і практичних навичок вступників у сфері права; визначення їхньої здатності застосовувати правові принципи, законодавство, судову практику, міжнародні та європейські стандарти для аналізу складних правових проблем; а також оцінювання готовності вступників до засвоєння освітньо-наукової програми підготовки здобувачів ступеня доктора філософії, що відповідає третьому освітньо-науковому рівню вищої освіти.

Фахове вступне випробування проводиться у формі усного екзамену, під час якого абітурієнти надають відповіді на 2 питання, вміщені в екзаменаційному білеті.

Час на підготовку до відповіді – 90 хвилин.

Тривалість опитування абітурієнта(абітурієнтки) – до 30 хвилин.

Програма вступного іспиту складається з трьох розділів:

1. Екзаменаційні питання.
2. Критерії оцінювання.
3. Список рекомендованих джерел.

РОЗДІЛ 1. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

Сформулюйте різницю між нормативним, доктринальним і емпіричним підходами до правового дослідження. На прикладі однієї конкретної правової проблеми покажіть, як вибір методологічного підходу впливає на постановку дослідницького питання, добір джерел, аргументацію та можливі висновки.

Оберіть приклад правової теми та поясніть, за якими критеріями Ви добирали б наукові джерела для її дослідження. Як Ви відрізняли б рецензоване академічне джерело від публіцистичного тексту, аналітичного блогу, застарілої доктрини або джерела з очевидною інституційною чи ідеологічною упередженістю? Покажіть, як помилковий добір джерел може вплинути на висновки правового дослідження.

Поясніть, як міжнародне право взаємодіє з національною правовою системою України. На прикладі однієї норми міжнародного договору проаналізуйте, за яких юридичних умов вона може бути безпосередньо застосована національним судом. У відповіді розкрийте значення згоди Верховної Ради України на обов'язковість договору, ієрархію джерел, достатню визначеність норми, її адресатів, співвідношення з законом України та межі судового застосування.

Проведіть порівняльно-правовий аналіз одного інституту права на Ваш вибір у правових системах України, однієї держави — члена Європейського Союзу та однієї країни загального права. Покажіть, які концептуальні відмінності між цими правопорядками є найбільш важливими для розуміння цього інституту. У відповіді поясніть, які джерела Ви використали б для такого порівняння, які критерії порівняння обрали б і які ризики виникають при механічному перенесенні іноземного правового досвіду в українське право.

Поясніть роль практики Європейського суду з прав людини для захисту прав суб'єктів господарювання в Україні. На прикладі одного або двох рішень ЄСПЛ проти України, пов'язаних із корпоративними правами, податковими спорами, виконанням судових рішень або втручанням держави у майнові права бізнесу, покажіть, як стандарти справедливого суду, правової визначеності, захисту власності та пропорційності впливають на національне правозастосування.

Поясніть співвідношення понять “правова держава”, “верховенство права” і “правова визначеність”. На прикладі практики Конституційного Суду

України проаналізуйте, як принцип правової визначеності застосовується для перевірки конституційності закону.

Визначте критерії розмежування та форми взаємодії публічного і приватного права, правові механізми та засоби балансування приватних і публічних інтересів. Проаналізуйте, як в умовах воєнного стану в Україні має здійснюватися баланс між захистом національної безпеки та обмеженням прав людини. На прикладі одного виду обмеження — свободи пересування, свободи вираження поглядів, права власності, свободи зібрань, трудових прав або доступу до суду — покажіть, які конституційні та міжнародно-правові критерії мають застосовувати законодавець і суди для перевірки допустимості такого обмеження.

РОЗДІЛ 2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Фахове вступне випробування проводиться у формі усного іспиту. Під час іспиту вступники надають відповідь на питання екзаменаційного білета та відповідають на додаткові запитання членів екзаменаційної комісії.

Кожне питання екзаменаційного білету оцінюється за 100-бальною шкалою. Відповідь, оцінена менше ніж у 60 балів, вважається такою, що не підтверджує належного рівня готовності вступника(ці) до навчання в аспірантурі.

Під час оцінювання враховуються:

- змістовне розкриття питання;
- коректність використання правових понять, принципів і джерел;
- методологічна обізнаність;
- здатність до аргументації та роботи з контраргументами;
- орієнтація в науковій літературі, включаючи іншомовні джерела;
- академічна доброчесність;
- логічність, структурованість і переконливість усної відповіді;
- здатність відповідати на додаткові запитання комісії.

90-100 балів

Вступник(ця) демонструє високий рівень готовності до навчання в аспірантурі та самостійного наукового дослідження.

Відповідь має такі ознаки:

Глибоке розуміння теми. Вступник(ця) розкриває питання системно, з опорою на правові принципи, доктрину, нормативні джерела, судову або правозастосовну практику.

Методологічна обізнаність. Вступник(ця) розуміє різницю між нормативним, доктринальним, порівняльно-правовим, емпіричним та іншими підходами до правового дослідження; здатний(а) пояснити, який підхід є релевантним для обраної проблеми і чому.

Орієнтація в науковій дискусії. Вступник(ця) здатний(а) назвати ключові українські та іноземні джерела з відповідної теми, розуміє відмінність між академічною літературою, практичним коментарем, публіцистикою та аналітичними матеріалами.

Самостійна аргументація. Вступник(ця) не лише відтворює відомі положення, а формулює власну правову позицію, обґрунтовує її, коректно працює з контраргументами та визнає обмеження власного підходу.

Дослідницька готовність. Вступник(ця) здатний(а) сформулювати дослідницьке питання, пояснити його наукову значущість, окреслити джерельну базу, методологію та можливий науковий результат.

Відповідь є логічною, структурованою, науково коректною. Вступник(ця) переконливо відповідає на додаткові запитання комісії.

75-89 балів

Вступник(ця) демонструє належну правничу підготовку і загальну готовність до навчання в аспірантурі, але відповідь має окремі змістовні або методологічні недоліки.

Відповідь має такі ознаки:

питання загалом розкрито правильно;

основні правові поняття, принципи та джерела використано коректно;

Вступник(ця) здатний(а) сформулювати правову позицію і зробити обґрунтований висновок;

наукова література використовується, але без достатньо глибокого входження в доктринальну дискусію;

іншомовні джерела згадуються або враховуються, але не відіграють істотної ролі в аргументації;

методологічний підхід загалом зрозумілий, але не завжди чітко обґрунтований;

відповіді на додаткові запитання переважно правильні, хоча можуть бути неповними.

60-74 балів

Вступник(ця) демонструє мінімально достатній рівень правничої підготовки, однак відповідь має істотні недоліки і не повністю підтверджує дослідницьку готовність.

Відповідь має такі ознаки:

Вступник(ця) розуміє загальний зміст питання, але розкриває його фрагментарно;

основні поняття названі, однак їх зміст пояснено неповно або неточно;

джерела права, судова практика чи доктрина згадуються, але не аналізуються належним чином;

методологічний підхід не є чітко усвідомленим або пояснюється поверхово;

іншомовна література не використовується або згадується формально;

аргументація має описовий характер, висновки частково необґрунтовані;

відповіді на додаткові запитання є неповними, але свідчать про базове розуміння проблеми.

0-60 балів

Відповідь не підтверджує готовності вступника(ці) до навчання в аспірантурі.

Ознаками такого рівня є:

Вступник(ця) не розкриває зміст питання або істотно відхиляється від нього;

плутає базові правові поняття, принципи або джерела;

не здатний(а) сформулювати правову проблему;

не розрізняє нормативний, доктринальний, емпіричний або порівняльно-правовий підходи, якщо це є релевантним для питання;

не може назвати релевантні джерела права, судову практику або наукову літературу;

не демонструє здатності до аргументації;

не відповідає або неправильно відповідає на додаткові запитання;

підміняє правовий аналіз загальними політичними, моральними або публіцистичними міркуваннями.

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Буткевич, В. Г., Мицик, В. В., & Задорожній, О. В. (2002). *Міжнародне право. Основи теорії: підручник* (В. Г. Буткевич, Ред.). Либідь.

2. Головатий, С. П. (2006). *Верховенство права: монографія: у 3 кн.* Фенікс.
3. Данильян, О. Г., & Дзьобань, О. П. (2019). *Методологія наукових досліджень: підручник.* Право.
4. Дзьобань, О. П. (2025). *Методологія, організація та технологія наукових досліджень: навчальний посібник для аспірантів.* Фенікс.
5. Козюбра, М. І. (2024). *Практична філософія права: монографія.* Дух і Літера.
6. Сиройд, Т. Л. (2018). *Міжнародне публічне право: підручник.* Фенікс.
7. Фулей, Т. І. (2015). *Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: науково-методичний посібник для суддів (2-ге вид., випр. і допов.).*
8. Watkins, D., & Burton, M. (Eds.). (2017). *Research methods in law* (2nd ed.). Routledge.